
ІСТОРИЯ, ФІЛОСОФІЯ, НАУКА ТА КУЛЬТУРА КИТАЮ

UDC 37-042.3:32 (510)

DOI <https://doi.org/10.51198/chinesest2023.03.005>

THE PLACE OF THE MAY FOURTH MOVEMENT IN THE PRC'S PATRIOTIC EDUCATION CAMPAIGN

Ye. Hobova

PhD in Linguistics, Junior Researcher

A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies of National Academy of Sciences of Ukraine
4, Hrushevskoho st., Kyiv, 01001, Ukraine

This research paper provides a comprehensive examination of the evolving role and symbolism of the May Fourth Movement in China's patriotic education campaign over the recent decades. The May Fourth Movement, a watershed moment in Chinese history, continues to occupy a central place in shaping national identity and promoting ideological conformity. This study delves into how the Chinese government has strategically harnessed the historical significance of this movement to achieve specific political and educational objectives.

In recent years, the May Fourth Movement has been selectively emphasized in patriotic education campaigns. This campaign has sought to underscore its patriotic and anti-imperialist elements while often downplaying its more radical and democratic aspects. While the May Fourth Movement did encompass calls for political reforms and intellectual freedom, contemporary patriotic education efforts tend to place greater emphasis on its role as a symbol of patriotic resistance and national rejuvenation. This selective focus raises questions about the balance between historical accuracy and the political necessity of crafting a narrative that aligns with the current goals of the Chinese Communist Party.

The Chinese government's efforts to promote the May Fourth Movement as a symbol of national unity and rejuvenation have been evident in various forms, including through educational curricula, textbooks, museums, and public commemorations. It plays a vital role in shaping the collective memory of the nation, thereby fostering loyalty to the CCP and its leadership.

This research paper also highlights the dynamic nature of the May Fourth Movement's image in the context of patriotic education. It demonstrates how different Chinese leaders have shaped and reinterpreted this narrative to align with their political agendas. From the era of Mao Zedong to the post-Maoist period and the time of Xi Jinping, the portrayal of the May Fourth Movement has evolved to suit the prevailing political climate and the goals of the CCP.

The study suggests that the Chinese government's use of the May Fourth Movement in patriotic education campaign reflects broader patterns and strategies employed to shape historical narratives in service of political objectives. It underscores the interplay between history, ideology, and contemporary politics in China's governance dynamics.

© 2023 Ye. Hobova; Published by the A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine and the Ukrainian Association of Sinologists on behalf of The Chinese Studies. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

In conclusion, this research paper sheds light on the role and symbolism of the May Fourth Movement in China's recent patriotic education campaigns. It elucidates how the movement's image has been carefully curated to align with the current priorities of the Chinese government and the CCP's leadership. This historical narrative continues to play a significant role in shaping national identity, promoting ideological conformity, and reinforcing the authority of the Chinese Communist Party in contemporary China.

Keywords: May Fourth Movement, China, patriotic education, national identity, political ideology, historical narrative, Chinese Communist Party.

МІСЦЕ РУХУ «ЧЕТВЕРТОГО ТРАВНЯ» В КАМПАНІЇ З ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В КНР

С. В. Гобова

У статті представлено комплексний аналіз еволюції ролі та символізму Руху «Четвертого травня» в кампанії з патріотичного виховання в Китаї – комплексі систематичних заходів, спрямованих китайським урядом на прищеплення патріотичних цінностей і національних почуттів серед молодшого покоління громадян. Рух «Четвертого травня» – переломний момент в історії Китаю – продовжує посідати центральне місце у формуванні національної ідентичності та просуванні ідеологічного конформізму. У цьому дослідженні розглядається, як китайський уряд стратегічно використав історичне значення цього руху для досягнення конкретних політичних та освітніх цілей.

Останніми роками Рух «Четвертого травня» вибірково висвітлювався в рамках патріотичних освітніх кампаній. Ці кампанії намагалися підкреслити його патріотичні й антиімперіалістичні елементи, часто применшуючи його більш радикальні та демократичні аспекти. Хоча Рух «Четвертого травня» дійсно включав заклики до політичних реформ та інтелектуальної свободи, сучасні зусилля з патріотичного виховання, як правило, роблять більший акцент на його ролі як символу патріотичного опору та національного відродження. Такий вибірковий фокус ставить питання про баланс між історичною точністю та політичною необхідністю створення нарративу, який відповідає поточним цілям Комуністичної партії Китаю.

Зусилля китайського уряду з популяризації Руху «Четвертого травня» як символу національної єдності та відродження проявляються у різних формах, зокрема, через освітні програми, підручники, музеї та публічні вшанування пам'яті. Він відіграє життєво важливу роль у формуванні колективної пам'яті нації, тим самим зміцнюючи лояльність до КПК та її керівництва.

Також окреслено динамічний характер образу Руху «Четвертого травня» в контексті патріотичного виховання. Продемонстровано, як різні китайські лідери формували та переосмислювали цей нарратив відповідно до своїх політичних програм. Від епохи Мао Цзедун до постмаоїстського періоду і часів Сі Цзіньпіна зображення Руху «Четвертого травня» змінювалося відповідно до панівного політичного клімату і цілей КПК.

Аналіз вказує, що використання китайським урядом Руху «Четвертого травня» в кампаніях патріотичного виховання відображає ширші моделі і стратегії, які застосовуються для формування історичних нарративів на службі політичних цілей. Воно підкреслює взаємодію між історією, ідеологією та сучасною політикою в динаміці управління Китаєм.

Насамкінець показано, як імідж руху ретельно курувався, щоб відповідати поточним пріоритетам китайського уряду і керівництва КПК. Цей історичний нарратив продовжує відігравати важливу роль у формуванні національної ідентичності, просуванні ідеологічного конформізму та зміцненні авторитету Комуністичної партії Китаю у сучасному Китаї.

Ключові слова: Рух «Четвертого травня», Китай, патріотичне виховання, національна ідентичність, політична ідеологія, історичний нарратив, Комуністична партія Китаю.

Вступ

Рух «Четвертого травня» 1919 року є багатограним явищем в історії Китаю, яке закарбувало свій вплив у сферах політики, культури й інтелектуальної думки. Виникнувши як реакція на зраду інтересів Китаю у Версальському договорі, рух характеризувався багатолюдними демонстраціями, критичними літературними та мистецькими висловлюваннями, а також запеклим прагненням переосмислити долю країни. З роками Рух «Четвертого травня» зазнав різних трансформацій у своєму сприйнятті й інтерпретації, що відображало еволюцію політичного клімату Китайської Народної Республіки (КНР).

У цій статті ми розглядаємо, яким чином Рух «Четвертого травня» був інтегрований у кампанію патріотичного виховання в КНР з огляду на його значення в історії становлення сучасного Китаю. Патріотичне виховання є ключовим компонентом порядку денного китайського уряду, слугуючи потужним інструментом для прищеплення національної гордості, єдності та лояльності до держави. Крізь призму Руху «Четвертого травня» це дослідження заглиблюється у складні способи, у які історичні наративи конструюються, переглядаються і застосовуються для підтримки урядового порядку денного, формуючи колективну свідомість китайського населення.

У разі побіжного аналізу стає очевидно, що образ Руху «Четвертого травня» в патріотичному вихованні далеко не статичний. Протягом десятиліть він славився своїм духом патріотичного опору іноземному імперіалізму, закликом до соціальної та культурної модернізації, а також роллю, яку він відіграв у формуванні сучасної китайської інтелектуальної думки. Проте вона також стала об'єктом ретельних маніпуляцій і переосмислення з метою приведення її іміджу у відповідність до пріоритетів і цілей Комуністичної партії Китаю (КПК).

Ми розглянемо багатогранність репрезентації Руху «Четвертого травня» в рамках кампанії патріотичного виховання та яким чином він був перетлумачений, щоб резонувати з домінуючою політичною ідеологією та цілями різних китайських лідерів. Розуміючи цю складну взаємодію між історією та ідеологією, ми отримуємо цінне розуміння того, як історичні наративи можуть бути використані для формування ідентичностей, переконань і лояльності громадян країни. Зрештою, образ Руху «Четвертого травня» в китайській кампанії патріотичного виховання слугує лінзою, крізь яку ми можемо розгледіти не лише минуле, але й еволюцію прагнень і напрямів розвитку китайського суспільства.

Західні дослідники, які вивчають роль Руху «Четвертого травня» в Китаї, часто схильні підкреслювати його історичне значення і його резонанс у сьогоденні, особливо в контексті правління Сі Цзіньпіна [Airaksinen 2014; Liu, Ma 2018]. Вони часто досліджують, як націоналістичні тенденції руху, що виступає за культурне і політичне оновлення та почуття національної ідентичності, сформували Китайську Народну Республіку в її сьогоденньому вигляді [Chow 1960; Cohen 2002; Lin 1979]. Цей підхід часто заглиблюється в такі теми, як напориста зовнішня політика Китаю, посилення націоналізму та просування урядом патріотизму як частини його стратегії управління [Wang & Wang 2018].

З іншого боку, китайські науковці, обговорюючи Рух «Четвертого травня», часто зосереджуються на застосуванні «духу Четвертого травня» у вихованні китайської молоді [賁蕾 2022; 丛明坤 2022; 丁媛媛 2022; 吕涛 1989]. Вони

підкреслюють роль руху у вихованні почуття патріотизму і національної гордості, а також його внесок у культурні й освітні реформи [史钰泽 2022; 索世帅 2022]. Ця точка зору збігається з акцентом китайського уряду на патріотичному вихованні як засобі зміцнення соціальної згуртованості та лояльності до держави. «Дух Четвертого травня» використовується для того, щоб підкреслити важливість єдності, модернізації та збереження китайської культури в контексті сучасної освіти [秦娟娟 2021].

Ці відмінності у підходах західних і китайських науковців відображають різні перспективи, крізь які розглядається Рух «Четвертого травня», сформовані як академічними інтересами, так і політичним контекстом у кожній групі. Західні дослідники часто намагаються зрозуміти еволюцію китайського націоналізму та його наслідки для глобальних відносин, тоді як китайська перспектива більше пов'язана з акцентом уряду на ідеологічному та патріотичному вихованні молодого покоління.

Кампанія з патріотичного виховання

«Кампанія з патріотичного виховання» здійснюється КПК з метою формування та впливу на погляди, ставлення й історичну обізнаність китайського населення з особливим акцентом на молодому поколінні. Ця різностороння кампанія охоплює два основні компоненти: всебічний перегляд підручників з історії та створення «баз патріотичного виховання». Її головна мета – прищепити населенню глибоке відчуття патріотизму і національної гордості, одночасно зміцнюючи легітимність КПК і контроль над нарративом китайської історії.

Науковці пропонують кілька точок зору на те, чому КПК розпочала цю національну кампанію. Одна точка зору підкреслює історичний прецедент зосередження уваги на національній гордості [Wang 2008], а не на соціалістичній ідеології в китайській політичній освіті та пропагандистських кампаніях. Китайський націоналізм історично довів свою ефективність у зміцненні солідарності під час соціальних заворушень і політичної нестабільності, оскільки він зачіпає глибинні почуття китайської ідентичності та прив'язаності до історичних територіальних кордонів. Інша точка зору підкреслює численні кризи ідентичності, моралі та легітимності, з якими стикаються як китайське суспільство, так і уряд, а зростання китайського націоналізму відображає кризу легітимності партії.

Після завершення Культурної революції (1966–1976) КПК у 1980-х роках стикнулася з ключовим викликом, який часто називають «трьома кризами віри» [Chen 1995]. Ці кризи охоплювали втрату віри в соціалізм, кризу віри в марксизм і зниження довіри до партії. Оскільки офіційна комуністична ідеологія втратила довіру, КПК намагалася заручитися широкою підтримкою соціалістичного бачення майбутнього. За цих обставин деякі інтелектуали прийняли ліберальні ідеали і виступили за демократичні реформи західного зразка [Zhao 1998, 288], що вказує на прямий зв'язок між продемократичним рухом на Тяньаньмень навесні 1989 року і цими кризами переконань. Міжнародний крах комуністичної ідеології ще більше загострив ці проблеми, оскільки комуністичні лідери Китаю побоювалися, що «мандат неба» на управління країною вийшов з-під їхнього контролю у свідомості пересічних китайських громадян [Weston 2004].

Вибух продемократичного руху на Тяньаньмень викликав шок у керівництві КПК. Невдовзі після придушення протестів партія вступила в період самоаналізу, щоб виявити першопричини інциденту. Китайський лідер Ден Сяопін зрештою дійшов висновку, що найбільш значною помилкою КПК у 1980-х роках була недостатня увага до ідеологічної освіти.

Національно-патріотичний освітній рух, ініційований недовзі після протестів на площі Тяньаньмень, по суті, слугує історичною освітньою кампанією, «яка заглиблюється в історичні обставини Китаю з минулих епох». Ця ініціатива насамперед зосереджена на інформуванні китайського населення, особливо молоді, про історичний досвід Китаю під час протистояння із західними та японськими силами [吕涛 1989]. Вона також має на меті з'ясувати, як революційні рухи на чолі з КПК змінили долю Китаю і забезпечили його національну незалежність.

Дискурс національного приниження – це не лише особливість китайської комуністичної історіографії; він є повторюваним мотивом як у республіканських працях до 1949 року, так і в тайванських наративах після 1949 року. Окремі дослідження навіть показують, що дискусії про національне приниження вперше з'явилися в публічному дискурсі за часів пізньої династії Цін [Cohen 2002]. Інші вказують, що патріотизм і національне приниження були тісно пов'язані між собою в редакційних коментарях та історичних підручниках на початку ХХ століття [Wang 2008]. Отже, концепція національного приниження була невід'ємною частиною формування громадянства та національної ідентичності в Китайській Республіці.

За часів Мао лідери КПК не використовували наратив національного приниження як ключовий ідеологічний інструмент. КПК, будучи соціалістичною партією, насамперед визначала себе як «авангард китайського робітничого класу» [Lin 1979]. Мао і комуністичні історики переважно використовували теорію класової боротьби для висвітлення китайської революції, іноземного імперіалізму та громадянських конфліктів у Китаї. Вони наголошували на «наративі переможців» у комуністичній історіографії, стверджуючи, що саме під керівництвом КПК китайський народ подолав виклики і досягнув національної незалежності. Згідно із цією точкою зору, занепад і страждання Китаю в новітній історії пояснювалися насамперед внутрішньою корупцією і недолюдністю феодальних або капіталістичних правителів, а саме Цінського двору і націоналістичного Гоміньдану. Іноземні вторгнення вважалися другорядним фактором у поясненні важкого національного шляху Китаю.

Офіційний старт кампанії патріотичного виховання ознаменувався двома документами, оприлюдненими в серпні 1991 року: «Повідомлення про всебічне використання культурних реліквій для патріотичного виховання та революційних традицій» та «Загальні рамки для посилення освіти з питань нової та новітньої історії Китаю та національних обставин». Варто зазначити, що обидва документи були підготовлені на основі листа лідера КПК Цзяня Цземіня, який був адресований міністру освіти та його заступнику, а також опублікований у «Женьмінь жибао». У своєму листі від 9 березня 1991 року Цзян підкреслив необхідність освіти з нової та новітньої історії Китаю, а також національних умов для учнів, зокрема вихованців дитячих садків, учнів середніх шкіл та студентів університетів [王忍之 1991]. Він підкреслив, що освіта

повинна розвиватися від простих понять до більш складних і бути послідовною.

Однією з головних рис цієї кампанії є перегляд підручників з історії. У 1991 році КПК ініціювала комплексний перегляд шкільних підручників з історії, замінивши попередній наратив класової боротьби на патріотичний. Ця зміна наративу наголошує на темах опору іноземній агресії та просуванні націєцентричного патріотизму, фактично витісняючи класову ідеологію. Як наслідок, «Нова і новітня історія Китаю» була інтегрована як обов'язковий базовий предмет у навчальні програми середніх шкіл, що забезпечило поширення цього нового історичного наративу [史钰泽 2022].

Не менш важливим складником є створення «баз патріотичного виховання». Влада Пекіна взялася за створення численних «баз патріотичного виховання», що включають низку музеїв, меморіальних залів, пам'ятників і місць історичних битв, присвячених різним історичним подіям. Ці бази переважно зосереджені на вшануванні пам'яті про минулі війни і конфлікти, включаючи як війни з іноземними державами, так і громадянські війни за участю КПК і Гоміньдану між 1927 і 1949 роками. Примітно, що значна частина зі ста визначених «демонстраційних баз» присвячена історичним місцям воєн і конфліктів [Liu, Ma 2018]. Решта – місця культурного значення, такі як Велика Китайська стіна, а також меморіальні зали, що вшановують лідерів КПК та зразкових робітників і солдатів. Уряд зобов'язує навчальні заклади всіх рівнів організувати відвідування цих баз для учнів з метою надання «освіти з історії та революції».

Ця всеосяжна кампанія спрямована насамперед на молодь і спирається на всі ресурси пропагандистського апарату КПК. Державні засоби масової інформації, зокрема газети, журнали, радіостанції та телевізійні програми, мають спеціальні рубрики та колонки, присвячені патріотичному вихованню. На відміну від попередніх пропагандистських кампаній КПК, кампанія з патріотичного виховання проводиться у більш витончений і практичний спосіб з акцентом на використанні розваг як освітнього інструменту [胡献忠、刘佳 2002]. Митці залучаються до пропаганди історичних наративів і травми через літературу, театральні постановки і фільми, а державні виробники популярної культури створили значну кількість фільмів, пісень і книг, присвячених темі патріотизму, часто з використанням сюжетів з нової і новітньої історії Китаю.

Насамкінець, більш динамічне дослідження взаємодії між державою і суспільством, а також взаємодії Китаю зі світом потрібне для розуміння повного впливу і наслідків «Кампанії з патріотичного виховання» та ширшої політики пам'яті, яку проводила КПК у 1990-х роках. Ця кампанія має потенціал впливу на світогляд китайців та їхнє сприйняття західних країн. Крім того, вона відповідає цілям КПК щодо зміцнення політичної легітимності та соціальної згуртованості.

Поява патріотичного виховання в Китаї в 1990-х роках пов'язана з ширшим історичним контекстом. Аналіз Чжао Суйшена свідчить про те, що офіційний запуск ініціативи патріотичного виховання в Китаї відбувся в 1990-х роках [Zhao 1998]. Він спирається на інтелектуальний внесок «ліберально-націоналістичних» мислителів Китаю кінця 1970-х – початку 1980-х років. Ці інтелектуали в поєднанні з проявами лібералізму, що спостерігалися під час таких подій, як рух «Стіна демократії» в 1979 році і продемократичні студентські

демонстрації в 1986 і 1987 роках, ознаменували період еволюції політичного дискурсу.

Аналіз Чжао стверджує, що протягом 1980-х років Комуністична партія Китаю зазнала втрати «масової підтримки» своєї легітимності. Цей перехідний період і внутрішні дебати характеризувалися боротьбою за владу між двома видатними лідерами, Чень Юнем і Ден Сяопіном, кожен з яких представляв окремі фракції всередині КПК. Чень Юнь виступав за критичну модернізацію, тоді як Ден Сяопін її підтримував. Водночас всередині Народно-визвольної армії Китаю (НВАК) виникла конкуренція і питання щодо антимарксистських аспектів модернізаційного порядку денного Ден Сяопіна.

За словами Чжао [Zhao 1998], патріотичний націоналізм як офіційна кампанія був переосмислений КПК після 1989 року, коли внутрішні суперечки досягли піку. Варто зазначити, що період після 1989 року був позначений значними політичними репресіями, і цей контекст сприяв відродженню патріотичного націоналізму як інструменту для зміцнення легітимності КПК. Поїздка Ден Сяопіна на південь Китаю в 1992 році вважається офіційним початком кампанії патріотичного виховання в Китаї. Ця поїздка мала на меті покласти край ідеологічним дебатам про те, чи повинні реформи бути спрямовані на соціалізм чи капіталізм.

Ден використав цей тур для зміцнення конфуціанських цінностей, ієрархічних структур і авторитарної моделі управління, яка черпала силу в освіченому лідерстві. Він також підкреслив успіх сінгапурської авторитарної моделі як взірця для Китаю. Згодом, у 1991 році, відділ пропаганди КПК видав перший офіційний документ про патріотичне виховання під назвою «Циркуляр про всеосяжне використання культурних об'єктів для виховання патріотизму та революційних традицій». Однак лише після успішного південного турне Ден Сяопіна кампанія патріотичного виховання розгорнулася в повному обсязі, ще більше зміцнивши ідеологічну спрямованість китайської держави. У цей період ліберальні націоналістичні погляди користувалися певною політичною толерантністю з боку керівництва КПК.

Яскравим прикладом такої толерантності стала трансляція шестисерійного документального фільму «Річкова елегія» на китайському телебаченні в 1988 році. У фільмі, який пізніше отримав схвалення від Чжао Цзіяна, символи китайського патріотизму, такі як Велика Китайська стіна, були представлені таким чином, щоб показати їх як свідчення «азійського способу виробництва». Вважалося, що така інтерпретація стримувала Китай від досягнення таких же успіхів, як західні держави. Документальний фільм виступав за побудову нового Китаю, який був би більш сприйнятливим до інтеграції західних елементів у свою культуру.

У 1980-х роках китайською мовою також перекладали впливові ліберальні книги, зокрема праці «Конституція свободи» Хайека та «Відкрите суспільство та його вороги» Поппера. Ці перекладені тексти віддзеркалювали дух відкритості та дослідження демократичних і ліберальних ідей. Цей інтелектуальний клімат 1980-х років відіграв вирішальну роль у формуванні продемократичних студентських демонстрацій, кульмінацією яких став інцидент на Тяньаньмень 1989 року. Ці події стали відображенням складної взаємодії різноманітних ідеологічних течій і прагнень у китайському суспільстві, включно з прагненням до політичних реформ і відкритістю до західних демократичних цінностей.

Отже, можна стверджувати, що 1980-ті роки стали періодом толерантності до ліберальних поглядів у Китаї. Ця толерантність є ключовою відмінністю між 1980-ми і 1990-ми роками. У 1980-х роках певним інакомислячим було дозволено висловлювати свої погляди, тоді як у 1990-х ці голоси або ув'язнювали, або придушували, або відправляли в заслання. Внутрішня боротьба в ЗМІ, тісно пов'язана з протистоянням у вищих ешелонах КПК протягом 1980-х років, досягла своєї кульмінації в 1989 році після інциденту на площі Тяньаньмень. Після цієї події керівництво КПК усвідомило потенційні ризики, пов'язані з дозволом китайським лібералам висловлювати свої погляди, і відреагувало на це активним і всеосяжним впровадженням кампанії патріотичного виховання.

Протягом 1990-х років китайський патріотичний націоналізм набрав обертів, його прояви стали поширеними на різних рівнях культурної репрезентації. Основи патріотичного виховання були закладені й обговорювалися лідерами КПК ще на початку 1980-х років, а ознаки його реалізації з'явилися із середини 1980-х років. Переосмислення китайського патріотизму стало відповіддю на зменшення довіри до комуністичної ідеології в процесі легітимізації модернізаційного лідерства Ден Сяопіна, особливо під тиском консервативних китайських політиків. Помітними подіями, що спричинили цей ідеологічний зсув, стали хрестоматійний інцидент 1982 року та візит прем'єр-міністра Японії Накасонє до храму Ясукуні у 1985 році. Остання «провокація» також призвела до студентських демонстрацій, що підкреслило патріотичний запал китайської молоді із середини 1980-х років.

Хоча доречно погодитися з науковим консенсусом, що патріотичні виставки в Китаї в 1990-х роках були більш поширеними, ніж у 1980-х, 1980-ті роки не слід ігнорувати в дослідженнях китайського патріотизму. Саме у 1980-х роках концепція «соціалізму з китайською специфікою» вперше обговорювалася серед вищих посадових осіб КПК. До 1989 року вже відбувалося будівництво перших патріотичних музеїв, зміни у викладі історії в освітніх підручниках та антияпонські студентські демонстрації, що знаменували собою значні зміни в траєкторії розвитку китайського патріотизму.

Рух «Четвертого травня» і «дух Четвертого травня» (五四精神)

Рух «Четвертого травня», що виник у 1919 році в Китаї, став поворотним моментом в історії країни, який заклав основу для низки трансформаційних подій. З моменту заснування Китайської Народної Республіки в 1949 році роль Руху «Четвертого травня» зазнала значного переосмислення, що відображає еволюцію політичного, соціального та культурного ландшафту країни. Спочатку КПК вшановувала Рух «Четвертого травня» як попередника власної революційної боротьби, підкреслюючи прогресивні й антиімперіалістичні елементи руху. Він розглядався як каталізатор інтелектуальних та ідеологічних змін, які зрештою призвели до перемоги КПК у громадянській війні в Китаї.

Проте з роками політичний клімат у Китаї змінювався, змінювалося й тлумачення Руху «Четвертого травня». У перші роки існування Китайської Народної Республіки КПК підтримала акцент руху на культурних реформах і модернізації, водночас придушуючи деякі з його більш ліберальних та інтелектуальних аспектів. Культурна революція (1966–1976) стала свідком значної переоцінки, оскільки режим Мао Цзедун прагнув придушити інакомислення і радикалізувати китайську молодь, що призвело до репресивної позиції щодо спадщини Руху «Четвертого травня» [Ropp 1980].

За часів правління Мао Цзедуна в КНР сприйняття Руху «Четвертого травня» зазнало значних змін, що відображало еволюцію політичного та ідеологічного ландшафту країни. Мао і Комуністична партія Китаю спочатку вітали рух за його антиімперіалістичні та прогресивні характеристики, вважаючи його передвісником власної революційної програми. Однак, коли Мао зміцнив свій контроль над КНР і розпочав радикальну політику Великого стрибка і Культурної революції, сприйняття Руху «Четвертого травня» змінилося.

У перші роки існування КНР КПК продовжувала позитивно ставитися до Руху «Четвертого травня», оскільки він відповідав її цілям модернізації та культурних реформ. Акцент руху на відкиданні традиційних конфуціанських цінностей і прийнятті західних ідей розглядався як цінний фундамент для революційної трансформації Китаю [Chow 1960]. КПК також ототожнювала Рух «Четвертого травня» з акцентом на соціальну справедливість і боротьбу проти імперіалізму, розглядаючи його як частину історичного нарративу, що привів до перемоги комуністів у 1949 році.

Однак наприкінці 1950-х і в 1960-х роках з початком Великого стрибка, а згодом і Культурної революції позиція КПК щодо цієї сторінки китайської історії різко змінилася. Політика Мао була спрямована на придушення інакомислення і збереження абсолютного контролю над населенням. Інтелектуали, які асоціювалися з прагненням Руху «Четвертого травня» до інтелектуальної свободи та критичного мислення, під час Культурної революції стали мішенню для хунвейбінів та інших радикальних угруповань. Більш ліберальні та демократичні ідеали руху були придушені, оскільки КПК прагнула зміцнити свою владу і нав'язати ідеологічний конформізм [Airaksinen 2014].

У цей період спадщина Руху «Четвертого травня» була спотворена й очорнена владою. Він був представлений як буржуазний рух, яким маніпулювали контрреволюціонери й іноземні сили. Багато його провідних діячів зазнали критики і переслідувань, а їхні праці були заборонені. Інтерпретація КПК Руху «Четвертого травня» в цей час була далекою від прогресивного та антиімперіалістичного образу, який вона поширювала раніше.

Лише після смерті Мао і завершення Культурної революції наприкінці 1970-х років сприйняття Руху «Четвертого травня» знову почало змінюватися. Коли Китай розпочав економічні реформи та політику відкритості під керівництвом Ден Сяопіна, відновився інтерес до руху як символу інтелектуального й культурного оновлення. Науковці та культурні діячі переосмислили Рух «Четвертого травня», підкреслюючи його внесок у літературу, мистецтво та інтелектуальний дискурс, водночас применшуючи його більш радикальні та політично заангажовані аспекти.

Таким чином, сприйняття Руху «Четвертого травня» в Китайській Народній Республіці за часів правління Мао Цзедуна зазнало значної трансформації: від раннього вшанування його прогресивних та антиімперіалістичних елементів до періоду придушення та паплюження під час Культурної революції. Лише в епоху після Мао було знову підкреслено більш позитивні аспекти руху, що відображає зміну політичних та ідеологічних течій у КНР.

В епоху після Мао і відкриття Китаю наприкінці ХХ століття інтерес до Руху «Четвертого травня» як символу інтелектуальної свободи і культурного відродження знову відродився. Науковці, митці та письменники досліджували

спадщину руху як символ інтелектуальної мужності та автономії перед обличчям репресивних режимів. У цей період відбулося переосмислення Руху «Четвертого травня» як джерела натхнення для демократичних активістів і прихильників політичної лібералізації [Airaksinen 2014].

За часів правління Ден Сяопіна, яке розпочалося наприкінці 1970-х років, у КНР відбулися значні економічні реформи та політика відкритості. У цей час Рух «Четвертого травня» був переоцінений і відзначений за його роль у формуванні інтелектуального та культурного ландшафту сучасного Китаю. Уряд Ден Сяопіна підкреслив внесок руху в літературу, мистецтво та критичне мислення, визнавши його ключовим моментом у прагненні Китаю до модернізації.

Рух «Четвертого травня» розглядався як попередник економічних і політичних реформ, ініційованих Ден Сяопіном. Наголос руху на відході від традиційних цінностей і прийнятті західних ідей резонував з новим напрямом, яким рухався Китай. Інтелектуали та письменники, які були маргіналізовані під час Культурної революції, були реабілітовані, а їхні твори перевидувалися та популяризувалися. У цей період відновився інтерес до Руху «Четвертого травня» як символу інтелектуальної свободи, культурного відродження та відходу від ідеологічних обмежень епохи Мао.

Однак після придушення протестів на площі Тяньаньмень у 1989 році сприйняття Руху «Четвертого травня» набуло більш складного характеру. Демократичні демонстрації, які часто порівнювали з «духом четвертого травня», були зустрінуті жорстким придушенням з боку уряду. Реакція китайського уряду на протести включала спроби придушити будь-яке порівняння між цими двома рухами. Уряд побоювався, що спадщина Руху «Четвертого травня» може бути використана для легітимізації закликів до політичних реформ, які розглядалися як загроза контролю Комуністичної партії. Таким чином, позиція китайського уряду щодо Руху «Четвертого травня» ставала більш амбівалентною. З одного боку, рух усе ще відзначали за його культурний внесок і роль у формуванні сучасного Китаю, але, з іншого боку, уряд намагався контролювати наратив і применшувати будь-які зв'язки між Рухом «Четвертого травня» і сучасними продемократичними рухами.

Таким чином, сприйняття Руху «Четвертого травня» в Китайській Народній Республіці за часів правління Ден Сяопіна і після протестів на площі Тяньаньмень у 1989 році було позначене складним поєднанням вшанування, контролю й амбівалентності. Його відзначають за культурний та інтелектуальний внесок, водночас ретельно намагаючись запобігти його асоціюванню з рухами за політичні реформи. Спадщина руху залишається важливою частиною історичного наративу Китаю, що постійно розвивається.

Останніми роками під керівництвом Комуністичної партії Китаю були відновлені зусилля з контролю і зміни наративу навколо Руху «Четвертого травня». Уряд просуває версію руху, яка підкреслює патріотизм, єдність і соціальну стабільність, применшуючи його більш радикальні і демократичні аспекти [聂鑫 2019]. Применшується критика рухом традиційних китайських цінностей і прийняття ним західних ідей, тоді як його роль у формуванні культурного й інтелектуального ландшафту сучасного Китаю особливо підкреслюється [Airaksinen 2014].

Правління Сі Цзіньпіна ознаменувалося відродженням ідеологічного контролю і зосередженням уваги на просуванні лідерства КПК і націоналістичних

тем. Під його керівництвом Рух «Четвертого травня» зображується таким чином, щоб відповідати цим цілям. Часто наголошують на патріотичних та антиімперіалістичних аспектах руху, підкреслюючи дух національного відродження й опору іноземному впливу.

Загалом образ Руху «Четвертого травня» під керівництвом Сі Цзіньпіна, ймовірно, і надалі буде формуватися під впливом ширшого політичного й ідеологічного контексту того часу з акцентом на темах, які відповідають цілям КПК і зусиллям уряду щодо збереження контролю над наративом історії Китаю.

Місце Руху «Четвертого травня» в кампанії патріотичного виховання в КНР

Рух «Четвертого травня» – поворотний момент в історії Китаю, був включений у кампанію патріотичного виховання в Китайській Народній Республіці як символ націоналістичного запалу, патріотичного духу і заклику до модернізації. Роль руху у формуванні почуття китайської ідентичності, опору іноземному імперіалізму та прагненні до національного відродження зробила його доречним компонентом цієї освітньої ініціативи [丁媛媛 2022; 高婷婷 2023].

У рамках патріотичної освітньої кампанії Рух «Четвертого травня» часто змальовується як час, коли китайські інтелектуали та молодь об'єдналися, щоб висловити протест проти Версальського договору та зради національних інтересів Китаю, зокрема, у питанні щодо провінції Шаньдун. Цей рух відомий своїм рішучим неприйняттям іноземного панування та закликами до соціальних, політичних і культурних реформ задля зміцнення нації [胡献忠、刘佳 2022]. Це зображення має на меті викликати почуття гордості та єдності серед китайських громадян, підкреслюючи важливість патріотизму та національної солідарності.

Культурний та інтелектуальний внесок руху також висвітлюється в кампанії патріотичного виховання. Він представлений як період, коли китайська література, мистецтво і думка зазнали трансформації, прийнявши нові ідеї та цінності і відірвавшись від традиційних обмежень [王志超、许晓辉 2022]. Рух «Четвертого травня» зображено як поворотний момент у формуванні сучасної китайської культури та інтелектуального дискурсу.

Крім того, Рух «Четвертого травня» часто використовується для того, щоб підкреслити роль молоді в розвитку та прогресі країни. Молоді учасники руху зображуються як агенти змін, приклади патріотизму та відданості китайській нації. Цей наратив надихає молоде покоління на активний внесок у розвиток країни та реалізацію «китайської мрії», яку пропагує китайський уряд.

Однак важливо зазначити, що інтерпретація Руху «Четвертого травня» в рамках кампанії патріотичного виховання ретельно контролюється китайським урядом. Наголос роблять на його патріотичних і проурядових елементах, применшуючи його більш радикальні і демократичні аспекти. Рух часто використовується для зміцнення легітимності й авторитету КПК і важливості партійного керівництва в досягненні національного омолодження.

Таким чином, роль Руху «Четвертого травня» в історії Китаю та його переосмислення з 1949 року формувалися під впливом постійних змін політичної та соціальної динаміки в Китаї. Його вшановували як передвісника революції, придушували в періоди політичних потрясінь, шанували за його інтелектуальний і культурний внесок і переосмислювали для служіння інтересам

китайського уряду. Рух «Четвертого травня» продовжує залишатися предметом дискусій і переоцінки, що відображає складність і багатство історичного нарративу Китаю.

Рух «Четвертого травня» відіграє важливу роль у кампанії патріотичного виховання в Китаї, слугуючи символом патріотизму, національної ідентичності та культурних перетворень. Наголошуючи на історичному значенні руху, його також ретельно формулюють відповідно до цілей та ідеології китайського уряду, підкреслюючи важливість єдності, національної гордості та керівної ролі КПК у розвитку і прогресі країни.

Образ Руху «Четвертого травня» як хвилі національно-патріотичного піднесення перед обличчям зовнішніх загроз у рамках китайської кампанії з патріотичного виховання слугує важливим чинником формування ідентичності та колективної свідомості нації. Цей образ підкреслює роль руху як символу патріотичного опору іноземному імперіалізму, каталізатора культурної та інтелектуальної модернізації, а також джерела натхнення для китайської молоді [王志超、许晓辉 2022]. Однак цей образ не є статичним і ретельно курується, щоб відповідати політичним пріоритетам і цілям КПК.

У сучасному Китаї освітяни стратегічно використовують «дух Руху Четвертого травня» як модель патріотичного молодіжного руху, роблячи особливий акцент на підйомі марксизму і комунізму, водночас помітно применшуючи певні аспекти цього руху [边融 2023]. Такий педагогічний підхід мотивований подвійною метою – заохотити молоде покоління до більш тісного узгодження з принципами КПК і водночас запобігти ненавмисному натхненню до політичного інакомислення і протесту. Висвітлюючи роль марксизму і комунізму в Русі «Четвертого травня», освітяни прагнуть виховати почуття лояльності до ідеології КПК, підкреслюючи її історичне значення в просуванні соціальних і політичних перетворень у Китаї. Однак проблема полягає в тому, щоб не переступити через тонку межу – освітяни повинні прищеплювати почуття патріотизму і політичної орієнтації, не заохочуючи до «недоречного» активізму чи будь-яких викликів встановленому порядку. Такий підхід віддзеркалює тонкощі патріотичного виховання в Китаї, де історичні нарративи ретельно підлаштовуються під інтереси держави, сприяючи єдності та ідеологічній прихильності, водночас захищаючи соціальну стабільність, уникаючи нарративів, які можуть призвести до потенційних заворушень серед молоді.

Висновки

Отже, Рух «Четвертого травня» відіграв ключову роль у формуванні ландшафту патріотичного виховання у сучасному Китаї, особливо з 1990-х років до сьогодні під керівництвом Сі Цзіньпіна. Історичне значення цього руху було використане для посилення націоналістичних і патріотичних настроїв серед молоді, що тісніше пов'язує їх з ідеологічними засадами Комуністичної партії Китаю. Наратив навколо Руху «Четвертого травня» в Китаї за управління Сі Цзіньпіна був значно звужений, щоб підкреслити націоналістичні й антизахідні теми, а також підкреслити появу ідеології марксизму як рушійної сили трансформації Китаю.

Таке стратегічне фреймування Руху «Четвертого травня» відображає еволюцію політичного й освітнього ландшафту в Китаї. Воно підкреслює відданість уряду просуванню єдиної націоналістичної ідеології. Оскільки Китай

продовжує утверджувати свої позиції на світовій арені, Рух «Четвертого травня» залишається потужним інструментом формування колективної свідомості молодого покоління та зміцнення його лояльності до держави. Ця стаття висвітлює складний взаємозв'язок між історією, освітою та політичним порядком денним у сучасному Китаї, де Рух «Четвертого травня» слугує символом як національної гордості, так і політичної згуртованості.

Одним із важливих спостережень є вказана вище вибірковість акцентів у кампанії з патріотичного виховання. Вона зосереджується переважно на патріотичних і антиімперіалістичних елементах Руху «Четвертого травня», применшуючи його більш радикальні і демократичні аспекти, такі як заклики до політичних реформ та інтелектуальної свободи. Такий вибірковий акцент ставить питання про баланс між історичною достовірністю та політичною необхідністю формування нарративу, який відповідає сучасним цілям КПК.

Образ Руху «Четвертого травня» продовжує залишатися політично актуальним у сучасному Китаї. Його зображення в навчальній літературі та в художніх творах також підкреслює культурний та інтелектуальний вплив руху, зображуючи його як ключовий момент у розвитку сучасної китайської літератури, мистецтва та філософії.

Майбутні дискусії на цю тему можуть дослідити еволюцію образу Руху «Четвертого травня» за різних китайських лідерів, від епохи Мао до пост-маоїстського періоду та епохи Сі Цзіньпіна. Порівняльний аналіз може пролити світло на ширші закономірності і стратегії, які використовує китайський уряд у формуванні історичних нарративів для досягнення своїх політичних цілей.

Отже, образ Руху «Четвертого травня» в китайській кампанії патріотичного виховання є динамічною і багатогранною темою, яка пропонує цінне розуміння перетину історії, ідеології та сучасної політики. Подальше вивчення цієї теми може забезпечити глибше розуміння ролі історичних нарративів у формуванні національної ідентичності та динаміки управління в Китайській Народній Республіці.

ЛІТЕРАТУРА

Airaksinen T.H. Imperialism and Nationalism as May Fourth Movement Discourses. *Studia Orientalica Electronica*. 2014. Vol. 2. P. 1–15.

Chow Ts'e-tsung. *The May Fourth Movement: Intellectual Revolution in Modern China*. Cambridge, Mass. : Harvard University Press, 1960.

Cohen P.A. Remembering and Forgetting National Humiliation in Twentieth-Century China. *Twentieth-Century China*. 2002. Vol. 27:2. P. 1–39.

Lin Yu-Sheng. *The Crisis of Chinese Consciousness: Radical Antitraditionalism in the May Fourth Era*. Madison, Wisconsin : The University of Wisconsin Press, 1979.

Liu C., Ma X. Popular threats and nationalistic propaganda: Political logic of China's patriotic campaign. *Security Studies*. 2018. 27(4). P. 633–664.

Ropp P.S. The May fourth movement. *Bulletin of Concerned Asian Scholars*. 1980. Vol. 12:2. P. 58–64.

Weston T. *The Power of Position: Beijing University, Intellectuals, and Chinese Political Culture, 1898–1929*. Berkeley : University of California Press, 2004.

Wang X., Wang T. Discourse on nationalism in China's traditional cultural education: Teachers' perspectives. *Educational Philosophy and Theory*. 2018. Vol. 50:12. P. 1089–1100.

Wang Z. National humiliation, history education, and the politics of historical memory: Patriotic education campaign in China. *International Studies Quarterly*. 2008. 52(4). P. 783–806.

Xu Jilin. May Fourth: A Patriotic Movement of Cosmopolitanism. *Sungkyun Journal of East Asian Studies*. 2009. Vol. 9. No. 1. P. 29–62.

Zarrow P. Anarchism and Chinese Political Culture. New York : Columbia University Press, 1990.

Zhao S. A state-led nationalism: The patriotic education campaign in post-Tiananmen China. *Communist and post-communist studies*. 1998. Vol. 31(3). P. 287–302.

边融. 新时代中国青年对五四运动的认识及五四精神弘扬路径研究 - 基于全国6229份问卷的调查. 新生代. 2023年. 第03期, 第22 - 29页。

贲蕾. 新时代五四精神引领地方应用型高校英语教学改革. 佳木斯大学社会科学学报. 2022年. 第04期. 第256 - 258+262页。

陈睿. 在新的时代条件下继承和发扬五四精神 - 北京大学隆重举行“五四运动与民族复兴 - 纪念五四运动 90 周年暨李大钊诞辰 120 周年理论研讨会”. 前线. 2009年. 第05期. 第22 - 29页。

丛明坤. 五四精神对青年教育的百年发展. 品位·经典. 2022年. 第13期. 第43 - 45页。

丁媛媛. 五四精神融入青年学生爱国情怀涵育的探析. 南方论刊. 2022年. 第1期. 第107 - 109页。

高婷婷. 五四精神融入大学生思想政治教育的路径研究. 品位·经典. 2023年. 第06期. 第37 - 39页。

胡献忠、刘佳. 五四精神在新时代青年中的认同与传播研究. 中国青年社会科学. 2022年. 第03期. 第18 - 26页。

黄兰. 浅析五四精神在当代大学生思想政治教育中的教育功能 - 评《大学生思想政治教育价值论》. 领导科学. 2022年. 第03期. 第156页

李剑岚、王世铎. 躺平青年的内涵、问题及教育策略分析 - 以五四精神为救助工具. 陕西青年职业学院学报. 2022年. 第03期. 第62 - 66页。

吕涛. 一部进行爱国主义教育的生动教材 - 读《五四运动简史》. 高校社会科学. 1989年. 第03期. 第54 - 56页。

聂鑫. 用五四精神涵养新时代青年的家国情怀. 人民网, 2019-05-06, available at: <http://theory.people.com.cn/n1/2019/0506/c40531-31068289.html> (дата звернення: 03.09.2023)

秦娟娟. 五四精神融入新时代大学生爱国主义教育研究. 理论观察. 2021年. 第02期. 第41 - 43 页。

史钰泽. “五四精神”对大学生爱国主义教育的功能及传承路径探索. 产业与科技论坛. 2022年. 第14期. 第111 - 113页。

索世帅. 论以五四精神涵养新时代青年价值观. 桂海论丛. 2022年. 第03期. 第36 - 41页。

王德炎. 五四精神对新时代青年教育的价值研究. 绵阳师范学院学报. 2021年. 第10期. 第7 - 14页。

王忍之. 做跨世纪的一代新人——在全国青年业余文艺创作者会议开幕式上的讲话. 人民日报.

1991年3月9日. 第4版. 第1页。

王志超、许晓辉。国内关于五四精神研究的热点、前沿与发展趋势 – 基于CiteSpace5.8R3的计量学分析。青少年学刊。2022年。第03期。第17 – 22页。

REFERENCES

- Airaksinen T.H. (2014), “Imperialism and Nationalism as May Fourt Movement Discourses”, *Studia Orientalica Electronica*, 2014, Vol. 2. P. 1–15.
- Ben Lei (2022), Xin shidai wusijingshen yinling de fangying yongxing gaoxiao yingyu jiaoxue gaige. *Jiamusi daxue shehuikexue xuebao*, di 04 qi, di 256–258+262 ye. (in Mandarin Chinese).
- Bian Rong (2023), Xin shidai zhongguo qingnian dui wusiyundong de renshi ji wusijingshen hongyang lujing yanjiu – ji yu quanguo 6229 fen wenjuan de diaocha. *Xin sheng dai*, di 03 qi, di 22–29 ye. (in Mandarin Chinese).
- Chen Rui (2009), Zai xinde shidai tiaojian xia jicheng he fayang wusi jingshen –beijing daxue longzhong juxing “wusi yundong yu minzu fuxing – jinian wusiyundong 90 zhounian ji Li Dazhao danchen 120 zhounian lilun yantaohui. *Qianxian*, di 05 qi, di 22–29 ye. (in Mandarin Chinese).
- Chow Ts’e-tsung (1960), *The May Fourth Movement: Intellectual Revolution in Modern China*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Cohen P.A. (2002), Remembering and Forgetting National Humiliation in Twentieth-Century China, *Twentieth-Century China*, Vol. 27:2. P. 1–39.
- Cong Mingkun (2022), Wusi jingshen dui qingnian jiaoyu de bainian fazhan. *Pinwei-jingdian*, di 13 qi, di 43–45 ye. (in Mandarin Chinese).
- Ding Yuanyuan (2022), Wusi jingshen rongru qingnian xuesheng aiguo qinghuai hanyu de tanxi. *Nanfang lunkan*, di 1 qi, di 107–109 ye. (in Mandarin Chinese).
- Gao Tingting (2023), Wusi jingshen rongru daxuesheng sixiang zhengzhi jiaoyu de lujing yanjiu. *Pinwei-jingdian*, di 06 qi, di 37–39 ye. (in Mandarin Chinese).
- Hu Xianzhong, Liu Jia (2022), Wusi jingshen zai xin shidai qingnian zhong de rentong yu chuanbo yanjiu, *Zhongguo qingnian shehuikexue*, di 03 qi, di 18–26 ye. (in Mandarin Chinese).
- Huang Lan (2022), Qianxi wusi jingshen zai dangdai daxuesheng sixiang zhengzhi jiaoyu zhong de jiaoyu gongneng – ping “Daxuesheng sixiang zhengzhi jiaoyujia zhi lun”, *Lingdao kexue*, di 03 qi, di 156 ye. (in Mandarin Chinese).
- Li Jianlan, Wang Shiduo (2022), Tangping qingnian de neihan、wenti ji jiaoyu celüe fenxi – yi wusi jingshen wei juzhu gongju, *Shanxi qingnian zhiye xueyuan xuebao*, di 03 qi, di 62–66 ye. (in Mandarin Chinese).
- Lin Yu-Sheng (1979), *The Crisis of Chinese Consciousness: Radical Antitraditionalism in the May Fourth Era*. Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press.
- Liu C., Ma X. (2018), Popular threats and nationalistic propaganda: Political logic of China’s patriotic campaign, *Security Studies*, 27(4), P. 633–664.
- Lü Tao (1989), Yi bu jinxing aiguo zhuyi jiaoyu de shengdong jiaocai – du “Wusi yundong jianzhi”, *Gaoxiao shehuikexue*, di 03 qi, di 54–56 ye. (in Mandarin Chinese).
- Nie Xin (2019), Yong wusi jingshen hanyang xin shidai qingnian de jiaguo qinghuai, *Renmin wang*, 2019-05-06, available at: <http://theory.people.com.cn/n1/2019/0506/c40531-31068289.html> (accessed: 03 September 2023) (in Mandarin Chinese).

Qin Juanjuan (2021), Wusi jingshen rongru xin shidai daxuesheng aiguo zhuyi jiaoyu yanjiu, *Lilun guan cha*, di 02 qi, di 41–43 ye. (in Mandarin Chinese).

Ropp P.S. (1980), The May fourth movement, *Bulletin of Concerned Asian Scholars*, Vol. 12:2. P. 58–64.

Shi Yuze (2022), “Wusi jingshen” dui daxuesheng aiguo zhuyi jiaoyu de gongneng ji chuancheng lujing tansuo, *Chanye yu keji luntan*, di 14 qi, di 111–113 ye. (in Mandarin Chinese).

Suo Shishuai (2022), Lun yi wusi jingshen hanyang xin shidai qingnian jiazhi guan, *Guihai luncong*, di 03 qi, di 36–41 ye. (in Mandarin Chinese).

Weston T. (2004), *The Power of Position: Beijing University, Intellectuals, and Chinese Political Culture, 1898–1929*. Berkeley: University of California Press.

Wang Deyan (2021), Wusi jingshen dui xin shidai qingnian jiaoyu de jiazhi yanjiu, *Miyan yang shifan xueyuan xuebao*, di 10 qi, di 7–14 ye. (in Mandarin Chinese).

Wang Renzhi (1991), Zuo kuashiji de yidai xin ren – zai quanguo qingnian yeyue wenyi chuanguozhe huiyi kaimushi shang de jianghua, *Renmin ribao*, 1991 nian 3 yue 9 ri, di 4 ban, di 1 ye.

Wang X., Wang T. (2018) Discourse on nationalism in China’s traditional cultural education: Teachers’ perspectives, *Educational Philosophy and Theory*, Vol. 50:12. P. 1089–1100.

Wang Z. (2008), National humiliation, history education, and the politics of historical memory: Patriotic education campaign in China, *International Studies Quarterly*, Vol. 52(4). P. 783–806.

Wang Zhichao, Xu Xiaohui (2022), Guonei guanyu wusi jingshen yanjiu de redian, qianyan yu fazhan qushi – jiyu CiteSpace 5.8R3 de jiliangxue fenxi, *Qingshaonian xuekan*, di 03 qi, di 17–22 ye. (in Mandarin Chinese).

Xu Jilin (2009) May Fourth: A Patriotic Movement of Cosmopolitanism., *Sungkyun Journal of East Asian Studies*, Vol. 9, No. 1. P. 29–62.

Zarrow P. (1990), *Anarchism and Chinese Political Culture*. New York: Columbia University Press.

Zhao S. (1998), A state-led nationalism: The patriotic education campaign in post-Tiananmen China, *Communist and post-communist studies*, Vol. 31(3). P. 287–302.

Стаття надійшла до редакції 31.08.2023.